

**A MEZŐGAZDASÁGBAN FOGLALKOZTATOTTAKRA VONATKOZÓ
TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI JÁRULÉKSZABÁLYOK
VÁLTOZÁSAINAK ELEMZŐ BEMUTATÁSA**

**AN ANALYTICAL PRESENTATION OF CHANGES
TO THE SOCIAL SECURITY CONTRIBUTION RULES
FOR AGRICULTURAL WORKERS**

GERGELY ZITA* – VARGA ZOLTÁN**

Témaválasztásunk egy napjainkban folyamatosan változó rendszert jelenít meg, amely abból adódik, hogy a társadalombiztosítási rendszerek a világ szinte minden országában átalakítás, fejlesztés alatt állnak. Ennek fő oka az a törekvés, hogy a megváltozott, fejlődő demográfiai, társadalmi, gazdasági, politikai feltételekhez való alkalmazkodás hosszú távon biztosított legyen. A társadalombiztosítás az államok által működtetett szociális ellátórendszerként értelmezhető, melynek tagjai alapvetően tartalékképzésre kötelezettek. A tagok jogosult pozícióba kerülhetnek betegség, munkaképtelenség, öregség, és egyéb kockázatok fennállása esetén, és igénybe vehetik a rendszer által biztosított ellátásokat. Tanulmányunkban a mezőgazdaságban foglalkoztatottak társadalombiztosítási járulékszabályainak a változásait vizsgáljuk a társadalombiztosítás két pillérének, az egészségbiztosításnak és a nyugdíjbiztosításnak a vizsgálatával.

Kulcsszavak: járulékok, nyugdíjbiztosítás, egészségbiztosítás, mezőgazdaságban foglalkoztatottak

Our choice of topic reflects a system that is constantly changing today, as social security systems in almost every country in the world are undergoing transformation and development. The main reason is to ensure long-term adaptability to changing and evolving demographic, social, economic, and political conditions. Social security can be understood as a social benefit system run by the state, whose members are basically obliged to build up

* DR. GERGELY ZITA
jogász, közgazdász
ger.zitaa@gmail.com

** DR. VARGA ZOLTÁN
PhD egyetemi docens, tudományos és nemzetközi dékánhelyettes
Miskolci Egyetem ÁJK
Államtudományi Intézet
Pénzügyi Jogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
civdrvz@uni-miskolc.hu
<https://orcid.org/0000-0002-4857-4439>

reserves. Members may become eligible and claim benefits from the scheme in the event of sickness, incapacity, old age, or other risks. In our study, we examine the changes in the social security contribution rules for agricultural workers by looking at the two pillars of social security, health insurance and pension insurance.

Keywords: contributions, pension insurance, health insurance, agricultural workers

Bevezetés

Tanulmányunk elején rövid áttekintést nyújtunk arról, hogy hogyan alakult ki a mezőgazdaságban foglalkoztatottak egészségbiztosítás rendszere Magyarországon, majd a biztosítási jogviszonyokat szabályzó 1997. évi LXXX. törvény mezőgazdaságot érintő rendelkezéseinek időrendi fejlődését mutatjuk be. Az egészségbiztosítási rendszer bemutatását követően a nyugdíjbiztosítást hasonló vetületben elemezzük. A mezőgazdasági őstermelők nyugdíjbiztosításának kezdeti megjelenését és fejlődését külön részletezzük.

Végül a jelenleg hatályos 2019. évi CXXII. törvényt ismertetjük. A társadalombiztosítás rendszerében a szolgáltatások főként a biztosítási jogviszonyokhoz kötődnek, amely pedig a járulékfizetésen alapul. Az ellátások megállapítása a biztosítási jogviszony vizsgálatával kezdődik, amelyhez járulékfizetési kötelezettség megállapítása párosul. Ebből kifolyólag példákon keresztül szemléltetjük, hogy a jelenleg hatályos törvény értelmében milyen járulékfizetési kötelezettségek jelentkezhetnek a mezőgazdasági őstermelők körében, és hogy milyen ellátásokra jogosultak.

Tanulmányunkat összegző megállapításokkal zárjuk.

1. A mezőgazdasági társadalombiztosítás kezdetei

1928-ban határozatot hoztak a mezőgazdasági munkásság társadalombiztosításának kialakítására, azonban csak 1945 után valósult meg a tényleges bevezetése. Európa-szerte jellemző volt a biztosítási rendszerekre, hogy az említett ágazat társadalombiztosítása csak jóval később került bevezetésre. Ez a hiányosság főként abból adódhatott, hogy az ipari munkásokhoz képest alacsonyabb létszámmal voltak jelen, nem nagy ipari szervezetekbe tömörültek, hanem elkülönülten gazdálkodtak, így nem képeztek egy homogén egységet. Ebből kifolyólag a biztosítási folyamatokból adódó adminisztratív feladatok ellátása is nagyobb kihívást jelentettek. Kezdetben csak a betegségi biztosítás esetén természetbeni szolgáltatásait vehették igénybe, majd 1947-től a készpénzszolgáltatásokra is jogosultakká váltak.¹

A biztosítási kötelezettség fennállása feltételhez volt kötött, mégpedig, ha a saját kezelésben levő gazdaság területe nem haladta meg az 1 kat. holdat. A biztosítottak körét 2 csoportba sorolták be:

- 18 éven felüli férfiak, illetve
- 18 éven aluli férfiak és nők

¹ 6180/1945. ME. r.; 9060/1946. ME. r.; 11580/1947. ME. r.; 3050/1947. ME. r. *Két év hatályos jogszabályai. 1945–1946.* Budapest, 1947, 164.; *1947. év hatályos jogszabályai.* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1948, 431–433.

Ahhoz, hogy a mezőgazdasági munkások jogosultak legyenek, előírták, hogy a betegség előtti 2 hónapban legalább 4 hétig kellett biztosítási díjat fizetni, de táppénz nem járt a téli hónapokra.²

1945 szeptemberétől a 6180/1945. ME rendelet szabályozta mezőgazdasági munkavállalók kötelező biztosítását, mely szerint a biztosítási díj a következőképpen alakult a két biztosítási körben:

	18 éven felüli férfiak	18 éven aluli férfiak és nők
Havi biztosítási díj	15 Ft	10 Ft
Heti biztosítási díj	4 Ft	3 Ft
Napi biztosítási díj	0,7 Ft	0,5 Ft

1. ábra. 1945-től mezőgazdasági munkavállalók kötelező biztosítása

Forrás: Dr. Laczkó István: A magyar munkás- és társadalombiztosítás története. i. m. 167. oldal alapján saját szerkesztés

1949-től újabb lehetőséget vezettek be, hiszen lehetővé vált a mezőgazdasági termelősövetkezeti tagok részére az önkéntes betegségi biztosítás is. Az éves szintű 72 forintos biztosítási díj, azonban teljes mértékben a tagokat terhelte.³

1958-tól valósult meg a mezőgazdasági termelősövetkezeti tagok részére a kötelező nyugdíj- és balesetbiztosítás, amely a tagoknak havi 27 Ft nyugdíj- és 4,50 Ft balesetbiztosítási díj fizetését jelentette.

1964-ben további emelkedés volt megfigyelhető, ami összesen havi 37,5 Ft elvonást jelentett, ebből a nagyobb részt 31,5 Ft a nyugdíj, a maradék részt pedig 6 Ft összegben a betegségi biztosítás tette ki.⁴

1967-ben foglalkozási csoportonként eltérő mértékben emelték a társadalombiztosítási járulékkulcsokat. A mezőgazdasági termelősövetkezeti tagok a jövedelmüknek a 7,5%-át fizették járulékként (ebből 1% volt a betegbiztosítás, 6,5% a nyugdíjbiztosítás).

² LACZKÓ István: *A magyar munkás- és társadalombiztosítás története*. Tánácsics Kiadó, Budapest, 1968, 167–169.

³ JURTH Rudolf: A társadalombiztosítási ellátások alakulása 1950–1982 között. *Szociálpolitikai Értesítő*, 1987/1, 128–155.

⁴ BARTOS István – GÁL László – GUNYHÓ Józsefné: *A magyar társadalombiztosítás húsz éve (1945–1964)*. Szakszervezetek Országos Tanácsának Társadalombiztosítási Főigazgatósága, Budapest, 1967, 13.

1975-től megszüntetésre került a külön járulékkulcsok használata az egyes ágazatokban, helyette a foglalkoztató 1991-ig egységes társadalombiztosítási járulékot fizetett.

A mezőgazdasági szövetkezeti tagok járuléka 1976-ban felemelkedett jövedelmük 13 %-ára. A következő években ez a mérték tovább nőtt, az alábbiak szerint:

- 1982: 16%;
- 1983: 19%;
- 1984: 29%⁵

Ezt követően jelentős változásokat az 1997. évi LXXX. törvény bevezetése jelentette, mely alapvető céljaként jelölte ki, hogy a társadalombiztosítás keretében létrejövő jogviszonyokat szabályozza az egyéni felelősség, az öngondoskodás, illetve a társadalmi szolidaritás követelményeinek megfelelően.

2. A mezőgazdasági őstermelők biztosítási jogviszonyai az 1997. évi LXXX. törvény alapján

Társadalombiztosítási szempontól nézve megkülönböztethetünk a munkavállalói státuszon kívül önfoglalkoztatókat is, melynek a legnagyobb bázisát az egyéni vállalkozók jelentik. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a mezőgazdasági kistermelést folytató természetes személyek mint önfoglalkoztatók, 1996. december 31-éig – társadalombiztosítási szempontból egyéni vállalkozónak minősülve voltak biztosításra kötelezettek. A mezőgazdasági őstermelők 2007. január 1-jétől azonban az egyéni vállalkozóktól elkülönítve, önálló kategóriaként kerültek be a biztosítottak körébe mint önfoglalkoztatók.

2.1. A 2007. év főbb változásai

Az érintett kör esetében három fogalmat érdemes tisztázni, elsősorban, hogy ki minősült mezőgazdasági őstermelőnek. A törvény mezőgazdasági gazdálkodó fogalmi meghatározásánál a Szja tv. 3. szakaszának 18. alpontjában meghatározott személyként hivatkozik. Ennek értelmében a mezőgazdasági őstermelő az a magánszemély volt, aki

- 16. életévét betöltötte
- nem minősült egyéni vállalkozónak
- saját gazdaságban a törvény mellékletében felsorolt tevékenységet végzett, mint például növénytermelés, ültetvénytelepítés, állattenyésztés, vagy termékfeldolgozás
- őstermelői igazolvánnyal rendelkezett.

Ide volt még sorolható a családi gazdálkodónak minősülő magánszemély, illetve a családi gazdaságban közreműködő családtag is.

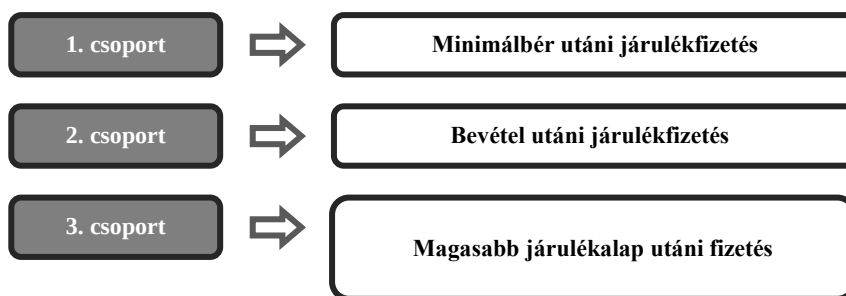
⁵ BOTOS József: *A magyar társadalombiztosítás kialakulása és fejlődése*. Osiris Kft., Budapest, 1998, 31.

A másik fontos fogalom a kezdő mezőgazdasági őstermelő volt, aki a tárgyévet megelőző évben még nem minősült mezőgazdasági őstermelőnek. A harmadik definíció, a mezőgazdasági kistermelő, aki szintén mezőgazdasági őstermelő, azonban az elkülönítés abból adódik, hogy a tevékenységéből az adóévben megszerzett bevétele a 7 millió forintot nem haladta meg.⁶

Az 1997. évi LXXX. a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről című törvény a III. fejezetben részletezte a biztosítottak körét, amelyben már a 2007. évtől megjelent a mezőgazdasági őstermelő is. A törvény azonban egy feltételt határozott meg, miszerint akkor volt biztosított egy mezőgazdasági őstermelő, ha a rá vonatkozó nyugdíjkorhatárig hátralévő idő és a már megszerzett szolgáltatásban eltöltött idő együttes mértéke legalább a 20 évet elérte. Ez alól 3 kivételt nevesített a törvény:

1. a kiskorú személy, aki közös igazolvány alapján folytatott őstermelői tevékenységet vagy, aki családi gazdaság kiskorú tagja volt
2. aki díjazás ellenében munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében munkát végzett (pl. megbízási jogviszony)
3. aki az öregségi nyugdíjkorhatárt elérő saját jogú nyugdíjas vagy özvegyi nyugdíjban részesülő személy volt.

2007-ben a járulékfizetés esetében három csoportot különíthetünk el:

2. ábra. A járulékfizetés csoportosítása

Forrás: saját szerkesztés

Az első csoportba tartozott a mezőgazdasági őstermelő, akinek a tárgyévet megelőző évben elért bevétele meghaladta a 7 millió forintos bevételi határt és a tevékenységét tárgyévben kezdő mezőgazdasági őstermelő. A 65 500 Ft-os minimálbér után fizette meg a társadalombiztosítási járulékot, az egészségbiztosítási járulékot és a nyugdíjjárulékot.

A második csoportba pedig a mezőgazdasági kistermelő járulékfizetése tartozott, aki a tárgyévet megelőző évben nem érte el a 7 millió forintos bevételi határt.

⁶ 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról (a továbbiakban: Szja tv.) 3. szakaszának 19. alpontja.

Ebben az esetben a kiindulópont az elért bevétel 20%-a, amely után 8,5% nyugdíj-biztosítási járulékot és 4% természetbeni egészségbiztosítási járulékot fizetett. Fontos megjegyezni, hogy járulékfizetés esetében a bevétel megállapításánál figyelmen kívül kellett hagyni a támogatásokat, amelyeket jogszabály vagy nemzetközi szerződés alapján folyósítottak a gazda számára.

A harmadik csoport egy speciális esetet jelenít meg, hiszen ez csak egy lehetőségként jelent meg az őstermelők számára a magasabb összegű társadalombiztosítási ellátások megszerzése érdekében. Erről az állami adóhatóság felé tehetett nyilatkozatot az adóévre vonatkozóan az első negyedéves járulékbemutatóban. A nyilatkozattal vállalhatta, hogy a természetbeni és pénzbeli egészségbiztosítási járulékot, valamint a nyugdíjjárulékot az előző kategóriáknál meghatározott járulékalapnál magasabb összeg után fizeti meg.

2.2. A törvény változásai 2008. I. 1. és 2020. VI. 30. között

A 2008. I. 1. és 2020. VI. 30. közötti intervallumban jelentős változásokat nem eszközöltek a mezőgazdasági őstermelőkre vonatkozó járulékfizetés szempontjából az előzőekben ismertetett szabályokhoz képest. A hármas csoportosítás a járulékmegállapítások esetében fennmaradt a továbbiakban is. Szintén nem változott a mezőgazdasági kistermelők esetében, hogy a tárgyévvel megelőző bevételének 20%-a után kell a járulékot megfizetni, és a bevétel részét nem képezi a kapott támogatás. Történtek azonban változások a járulékalapban és a fizetendő járulékok esetében is az évek során. Ami egyfelől eltérést jelent, hogy évről évre emelkedett a minimálbér összege, így a járulékalap is változott, amit az alábbi táblázat szemléltet:

1. táblázat

A minimálbér változásai 2008-tól 2020-ig (saját szerkesztés)

Évek	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Minimálbér (Ft)	69.000	71.500	73.500	78.000	93.000	98.000	101.500

Évek	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Minimálbér (Ft)	105.000	111.000	127.500	138.000	149.000	161.000

Jól látható, hogy évről évre emelkedett a minimálbér összege, így a mezőgazdasági őstermelők és a kezdő mezőgazdasági őstermelők esetében is nőtt a járulékalap

mértéke. Ez a növekvő tendencia nem érintette a mezőgazdasági kistermelőket, hiszen ott a járulékfizetés az előző évi támogatás nélküli bevételből indul ki.

Minimális mértékben változtak a járulékok mértékei 2008 és 2011 között a minimálbér után fizető gazdálkodók esetében, amit a táblázat szemléltet.

2. táblázat
*Mezőgazdasági őstermelők járulékfizetése a minimálbér után
a vizsgált időszakokban (saját szerkesztés)*

Évek	Egészségbiztosítási járulék	Nyugdíjjárulék
2008	11%	33,5%
2009	I. félév = 11% / II. félév = 8%	33,5%
2010	8%	33,5%
2011	8%	34%

2012. évtől azonban az előző táblázatban foglalt értékek jelentős mértékben megváltoztak és egészen 2020. 06. 30-ig a következő értékekkel változatlanul fennálltak:

- Természetbeni egészségbiztosítási járulék – 4%
- Pénzbeli egészségbiztosítási járulék – 3%
- Nyugdíjjárulék – 10%

Ha megvizsgáljuk, ez a módosítás végső soron jelentős mértékben csökkentette a negyedévente jelentkező járulékfizetési terheket a 2012. évre, főként a nyugdíjjárulék terén:

	2011. év	2012. év
Negyedéves minimálbér	234 000 Ft	279 000 Ft
Egészségbiztosítási járulék	18 720 Ft	19 530 Ft
Nyugdíjjárulék	79 560 Ft	27 900 Ft
Összesen fizetendő járulé-	98 280 Ft	47 430 Ft

3. ábra. Járulékfizetési terhek változása 2011-től 2012-re

Forrás: saját szerkesztés

Ami a mezőgazdasági kistermelőket illeti, a fizetendő járulékok mértéke is módosult minimális szinten a vizsgált időszakokban a következő módon:

3. táblázat. Kistermelők járulékfizetési kötelezettségei a vizsgált időszakokban
Saját szerkesztés az 1997. évi LXXX. törvény alapján

Időintervallum	Természetbeni egészségbzt. járulék	Nyugdíjjárulék
2008. I. 1. – 2010. XII. 31.	4,5%	9,5%
2011. I. 1. – 2020. VI. 30.	4,5%	10%

További változás a bevételi értékhatár mértékét érintette, amely a 2007 és 2008-as évekre vonatkozóan 7 millió forintot jelentett, majd a 2009. évtől 8 millió forintra nőtt, és egészen 2020. 06. 30-ig megmaradt ez az értékhatár.

A 2008 és 2009-es években hatályos törvényszöveg értelmében említésre került, hogy ha mezőgazdasági őstermelő magánnyugdíjpénztár tagja, akkor 2,3% tagdíjat és 7,2% nyugdíjjárulékot fizet.⁷

3. Kötelező öregségi, rokkantsági és haláleseti biztosítás kialakulása, fejlődése a mezőgazdaságban

A nyugdíjbiztosítás kialakulására viszonylag később került sor a mezőgazdasági ágazatban más iparágakhoz képest. Itt is látható tehát, hogy a mezőgazdasági munkások érdekvédő pozíciója jóval gyengébb volt, mint más foglalkozási ágak képviselőinek. Az 1900-as évek elején csak önkéntes alapon valósult meg a nyugdíjbiztosítás.

Az 1900. évi XVI. törvénycikk a gazdasági munkásoknak és cselédsegélypénztárról szóló törvénycikk vezette be először az önkéntes biztosítás lehetőségét a gazdasági munkások és cselédek baleseti, rokkantsági és haláleseti biztosítását. Nagyon kis szegmensét fedte le a gazdasági munkásoknak, inkább az volt jellemző, hogy a gazda biztosította a gazdasági cselédeket.

Az 1912. évi VIII. törvénycikk teremtette meg az önkéntes öregségi biztosítást a gazdasági szakemberek számára. Ebben az időszakban az önkéntes biztosítás nem számított népszerű lehetőségnek, mivel a kereseti viszonyok nem tették lehetővé a nyugdíjas évekre való előtakarékoskodást. Érdekessége, hogy a fizetendő biztosítási díjakhoz képest jóval előnyösebb szolgáltatásokat vehetett igénybe az önkéntes tag, hiszen éves szinten befizetett 10 korona tagsági díjért cserébe 10 évi tagságot követően évi 60 korona, minden további évre pedig +6 korona járadék illette meg a

⁷ 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről, IV. Fejezet – Az ellátások fedezete, 30. §.

gazdálkodót, melynek maximális mértékét évi 240 koronában maximalizálták.⁸ A kötelező biztosítás megjelenésére egészen az 1937. évig várni kellett.

3.1. A gazdatisztek kötelező biztosítása

Az 1936. évi XXXVI. tc. alapján 1937. július 1-jétől vált hatályossá a gazdatisztek öregségi, rokkantsági és haláleseti kötelező biztosítása. Azoknak a munkavállalóknak biztosított nyugdíjat, akik a gazdaság irányításában tevékenykedtek, de fontos kitétel volt, hogy a 60. életévüket nem töltötték be. Jelentős módosításnak számított, hiszen az uralkodó osztálynak ezáltal egy újabb réteget sikerült a politikai érdekeinek megfelelően terelnie. Érdemes megjegyezni, hogy országos szinten csekély létszámot érintett, mintegy 4000 főt, de ebből kifolyólag nem jelentett túlzottan nagy költségterheket sem.⁹ A biztosítással kapcsolatos feladatokat az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet látta el.

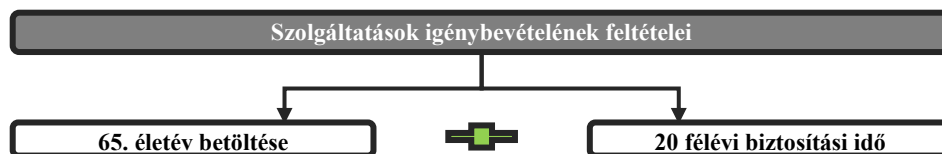
A kötelező biztosítás bevezetése mellett ugyanúgy lehetőség volt az önkéntes tovább-biztosításra is. Ezt a rendszer úgy dolgozták ki, hogy ha valamely gazdálkodó elvesztette a munkáját, függetlenül attól milyen egészségügyi állapotban volt, folytathatta annak a biztosítási osztálynak a befizetést, ahova legutoljára besorolást nyert.

Új elvként érvényesült a viszonyosság elve, amely alapján lehetőség volt arra, hogy a különböző biztosítási szektorokban ledolgozott idők összeszámításra kerüljenek.¹⁰ Ez testesítette meg a különböző ágazatok képviselőinek összefogását a közös érdekérvényesítés jegyében.

3.1.1. A szolgáltatások igénybevétele

A szabályozás részletesebb ismertetése előtt fontosnak tartjuk tisztázni, hogy ki minősült gazdatisztnak a törvénycikk értelmében. Az 1900. XXVII. törvénycikk 1. § szerint: „Gazdatiszt az, aki másnak a gazdaságában a gazdasági igazgatás, kezelés vagy ellenőrzés rendszerinti tennivalóinak fizetésért való ellátására szerződik.”

A kötelező biztosítás által nyújtott szolgáltatások igénybevételenek 2 fő feltétele volt, amit az alábbi ábra szemléltet:

4. ábra. 1936. évi XXXVI. tc. szerint a szolgáltatások feltételei (Saját szerkesztés)

⁸ 1912. évi VIII. tc. az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztárról szóló 1900: XVI. tc. és 1902: XIV. tc. kiegészítéséről 1–2. §.

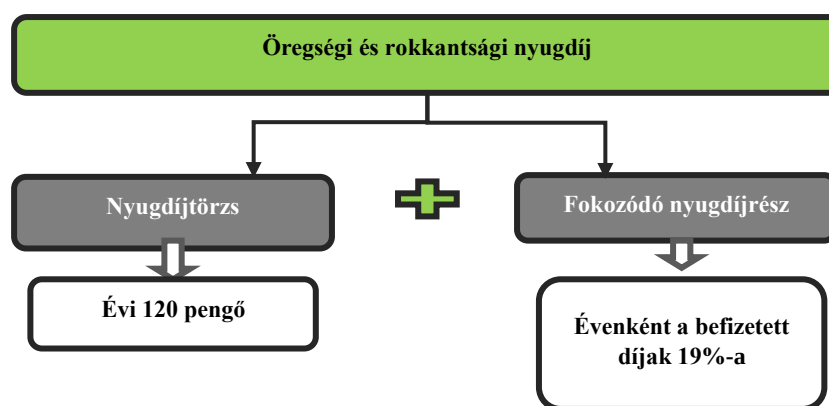
⁹ VARGA Zoltán: A nyugdíjbiztosítás kialakulása és fejlődési állomásai Magyarországon a XX. század első felében. *Miskolci doktoranduszok jogtudományi tanulmányai*, 2006, 7/2, 362.

¹⁰ 1936. évi XXXVI. tc. a gazdatisztek öregségi, rokkantsági és haláleseti kötelező biztosításáról 7–10. §.

A törvénycikk a jogosultak körénél a kivételeket is taxatívra felsorolta. Ez alapján nem tartozott az a gazdatiszt a biztosítási kötelezettség alá, aki:

- a hatálybalépés napján a 60. életévét betöltötte,
- öregségi nyugdíjat kapott,
- az állami alkalmazottakra vonatkozó szabályok hatálya alá volt sorolható,
- szerződés alapján már nyugdíjra követelést vagy várományt szerzett,
- mellékfoglalkozású gazdatiszt volt.¹¹

A viszonylag magasnak számító nyugdíjkorhatár betöltését követően és a megfelelő mértékű ledolgozott évek révén a szolgáltatásként járó nyugdíj összege két fő részből tevődik össze, amit az alábbi ábra szemléltet:

5. ábra. 1936. évi XXXVI. tc. 16. § alapján a nyugdíj két része (Saját szerkesztés)

A nyugdíjtörzs és a nyugdíjrész mellé gyermeksegély is járt, ha legalább három nevelési segélyre jogosult gyermeke volt a gazdatisztnek. Ebben az esetben a megítélt segély gyermekenként 5% volt.¹²

A járulékfizetés féléves periódusban történt fix összegű befizetések mellett. A biztosítottakat 9 fizetési osztályba soroltak, attól függően, hogy éves szinten 1500 és 5700 pengő között hol helyezkedtek el fizetésük alapján. A legalacsonyabb féléves díj 72 pengő volt, a legmagasabb osztályban pedig 360 pengő volt a járulékelvonás. A részletezett járulékkerheket a 4. táblázat szemlélteti.

A táblázat alapján látható, hogy a biztosítási összeg fizetési osztályonként 36 pengővel nőtt. A díjat a munkáltató fizette meg, de a felét jogosult volt levonni a gazdatiszt fizetéséből.

¹¹ 1938. évi XII. tc. a gazdasági munkavállalók kötelező öregségi biztosításáról 3. §.

¹² 1936. évi XXXVI. tc. 16. §.

4. táblázat. *Fizetési osztályok szerinti biztosítási befizetések*
(1936. évi XXXVI. tc. 4–6. § alapján saját szerkesztés)

Fizetési osztály	Egészségbiztosítási járulék	Fix összegű biztosítás (pengő) / félév
1. Osztály	4,5%	72
2. Osztály	4,5%	108
3. Osztály	2101–2700	144
4. Osztály	2701–3300	180
5. Osztály	4,5%	216
6. Osztály	3901–4500	252
7. Osztály	4501–5100	288
8. Osztály	5101–5700	324
9. Osztály	5701–	360

3.1.2. A hozzátartozókra vonatkozó rendelkezések

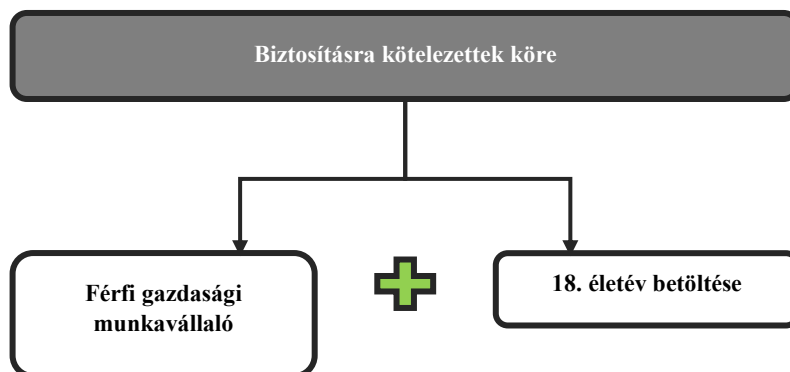
A hozzátartozók esetében is megjelent egy jogosulti kör, egyrészt az özvegyek tekintetében, akik özvegyi nyugdíjra tarthattak igényt, másrészt az árván maradt gyermekek esetében, akiknél a nevelési segély mint támogatási forma jelent meg. Az igénybevételek ezekben az esetekben is feltételhez kötött. Özvegyi nyugdíjnál előírás volt a legalább 2 éves házasság megléte, kivétel, ha a biztosított betöltötte már a házasság megkötésekor az 50. életévét, akkor a házasságban eltöltött évek száma 5 évre nőtt. További feltétel, hogy a házastársak között a korkülönbség 20 évnél kevesebb legyen. A mértéke a saját jogú nyugdíj 50%-a volt. Előfordult, hogy az özvegy újr házasodott, ebben az esetben végkielégítésre volt jogosult, aminek mértéke egy évi nyugdíjnak felelt meg. Az árván maradt gyermekek esetében a megállapított segély 18. életév betöltéséig járt, kivétel, ha továbbtanulás miatt meghosszabbításra került a jogosulti időszak. A nevelési segély mértéke az özvegyi nyugdíj 30%-át tette ki.¹³

3.2. Mezőgazdasági munkavállalók kötelező biztosítása

1939. január 1-jén lépett hatályba az 1938. évi XII. tc., amely a mezőgazdasági munkavállalók kötelező öregségi biztosítását szabályozta. A törvénycikk nemcsak a mezőgazdaságra terjedt ki, hanem többek között az erdőgazdaság, a kertészet, az állattenyésztés, a méhészet, a halászat, illetve a vadászat ágazati körökre is vonatkozik.¹⁴

¹³ 1936. évi XXXVI. tc. 13–14. §.

¹⁴ TASZÁRY Tamás: *Mezőgazdasági öregségi biztosítás*. Madách Nyomda, Budapest, 1939, 4.

6. ábra. 1938. évi XII. tc. alapján a biztosítási feltételek (Saját szerkesztés)

Az alábbi ábrából látható, hogy a nőket egyértelműen kirekesztette a biztosítási körből, illetve viszonylag magas életkor betöltését írta elő, habár főleg a családi gazdaságokban gyakori volt, hogy a fiatalabb generáció – 18. év alatt is – aktívan részt vett a munkavégzésben a család létfenntartása érdekében.

További 5 tényező fennállása esetén nem biztosított a gazdasági munkavállaló:

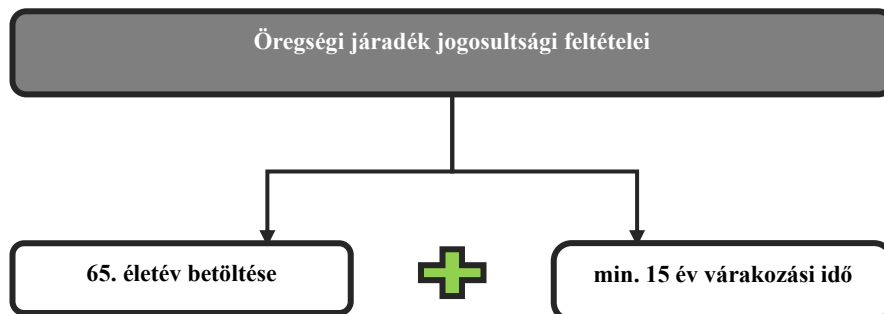
- az a földbirtokos, akinek a tulajdonában álló terület a két kataszteri holdat meghaladja, és akinek az ebből származó kataszteri jövedelme a 20 koronát meghaladta;
- akinek egyéb jövedelme volt, és ez rendszerint meghaladta a gazdasági munkaviszonyából eredő jövedelmét;
- aki közeli hozzátartozói viszonyban élt közös háztartás keretében a munkaadójával. Ide volt sorolható, ha a munkaadója a házastársa, felmenő, lemenő rokona, testvére vagy ezek házastársa volt;
- aki öregségi járadékot kapott;
- aki hatvanötödik életévének számításba vehető éveivel együtt sem tölthette el a várakozási időt¹⁵.

Ha a biztosítási kötelezettség valamilyen oknál fogva megszűnt, akkor is lehetséges maradt a gazdálkodónak a biztosítás önkéntes tovább fizetésére, feltéve, ha a gazdasági munkavégzés maradt meg a főfoglalkozása. A heti járulék összegére 40 fillért állapítottak meg.

3.2.1. Jogosultság megszerzésének feltételei

Az öregségi jogosultság megszerzését 2 feltételhez kötötte a törvény, amelyet a 7. ábra szemléltet.

¹⁵ 1938. évi XII. tc. 3. §.

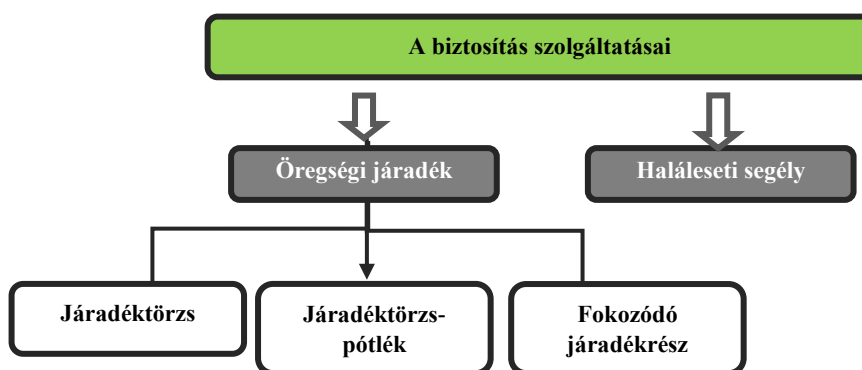

7. ábra. 1938. évi XII. tc. 6–7. § szerinti jogosultsági feltételek (Saját szerkesztés)

A várakozási idő esetében naptári évenként legalább 15 heti járulékfizetés volt esedékes. A törvény lehetőséget biztosított azok számára, akik éppen a hatálybalépés idején betöltötték az 50. életévüket, hogy az előzetesen mezőgazdasági alkalmazottként ledolgozott évek is beszámításra kerülhessenek. Akik éppen a hatálybalépéskor már betöltötték a 65. életévüket, segélyszerű járadékra voltak jogosultak, és azonnal részesültek a járadékban. Ebből kifolyólag belátható, hogy méltányos elbánásban részesítette a törvény azokat a mezőgazdasági dolgozókat is, akik magas életkoruk révén már nem tudtak igényjogosultságot szerezni a biztosítás szolgáltatásaira.¹⁶

3.2.2. A biztosítással járó szolgáltatások

A biztosítás esetén kétféle szolgáltatás jelenik meg, egyrészt a 3 részből álló öregségi járadék, másrészt a hozzátartozónak járó haláleseti segély.

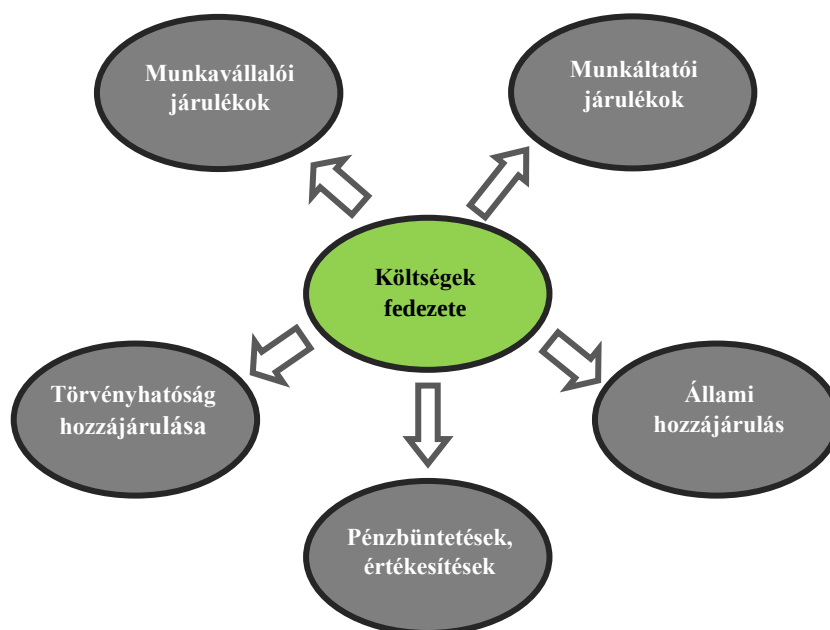
8. ábra. 1938. évi XII. tc. 5., 7. § alapján a biztosítás szolgáltatásai (Saját szerkesztés)

¹⁶ DR. TASZÁRY Tamás: i. m. 55.

Az öregségi járadék első eleme a járadéktörzs, amely éves szinten 1 pengőt jelentett. A járadéktörzspótlék éves szinten 1,5 pengő minden olyan évet követően, amelyre a járulékot legalább 25 hétre megfizették. A harmadik kategória – a fokozódó járadékrész – az évenként megfizetett járulékok 20%. A biztosítási szolgáltatás másik eleme a haláleseti segély, amely főként a temetési költségek fedezetéről szólt. Ennek a segélytípusnak volt egy törzsösszege, 30 pengő, ami évente emelkedett 2 pengővel, ha az adott évre járulékfizetés történt. A haláleseti segély legnagyobb összegét 60 pengőnél maximalizálták.¹⁷

3.2.3. A kötelező biztosítás céljára szolgáló fedezet

Különböző fedezeti alapokból történik a biztosítás által nyújtott szolgáltatások, illetve a különféle központi eljárási és ügyviteli költségek fedezete, amelyet az alábbi ábra szemléltet.

9. ábra. 1938. évi XII. tc. alapján a biztosítás költségfedezetei (Saját szerkesztés)

A munkavállalói járulékok esetében a mezőgazdasági dolgozók heti szinten 20 fillért róttak le, ami éves szinten legalább 3 pengő elvonást jelentett. A munkában ténylegesen eltöltött napok száma nem befolyásolta a heti szintű fix összeg mértékét.

A munkáltatói hozzájárulás a földadó alá eső ingatlanok után történt. Mértéke a kataszteri tisztajövedelemhez igazodott. Mentességet élvezett a hozzájárulás fizeté-

¹⁷ 1938. évi XII. tc. 5., 7., 10. §.

se alól, ha jövedelme a 100 koronát nem haladta meg. Ha a 100 koronát meghaladta, de a 150 koronát még nem érte le, akkor a hozzájárulás mértéke a kivetett földadó 5%-a volt. 150 koronánál magasabb tisztajövedelem után már egy jóval nagyobb hozzájárulást megfizetését írta elő a törvény, mivel a kivetett földadó 18,25%-át kellett ebben az esetben megfizetni. A törvény kategorikusan tiltott minden olyan megállapodást, aminek az értelmében a munkavállalóra hárulna a hozzájárulás megfizetése. Az ingatlan esetében gyakori volt a haszonbérbe adás, így a hozzájárulás megosztott a haszonbérbe adó és haszonbérelő között megállapodásuk arányában.

Az állami hozzájárulás éves szinten 4 425 000 pengő volt, amelyet az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet eljárési és ügyviteli költségeire szolgáló támogatással együtt nyújtott.

A következő hozzájárulási forma a törvényhatóságoktól érkezett évenként 950 000 pengő értékben. A törvényhatóságok között megoszlik a teher, mégpedig a területükön előző évben kivetett földadó arányában.

Az utolsó kategória a pénzbüntetésekbe befolyt összegek, amelyeket kihágások miatt szabtak ki. Idesorolható még az értékesítésből befolyt bevétel is, ami a gazdátlan vagy éppen elkobzott jószágok eladásából folyt be.¹⁸

3.2.4. A biztosítás várományfedezeti rendszere

A biztosítási rendszer lényege, hogy a befolyt bevételekből különböző alapokat kell létesíteni, amit az ábra szemléltet.

10. ábra. Az 1938. évi XII. tc. 32. § alapján a biztosítási rendszer alapjai
(Saját szerkesztés)

Az öregségi biztosítási járulék-tartalékalapba kellett utalni a munkavállalói hozzájárulásokat, illetve a többi befizetési formából a számítások alapján meghatározott hányadot. Ez a tartalékalap szolgált a biztosítási szolgáltatások kifizetésre.

A biztonsági tartalékalapba folytak be az első alap felülvizsgálatakor kimutatott feleslegek, megtakarítások. Mivel ez egy biztonsági tartalék volt, így alapesetben nem volt felhasználható, csak ha az első alapnál hiány állt fenn, akkor a deficit

¹⁸ 1938. évi XII. tc. 17–20. §; TASZÁRY Tamás: i. m. 28–33., 76–100., 120–131.

erejéig pótolható volt. Ha a biztonsági alap meghaladta a 8 850 000 pengőt, akkor a többletet a 3. alapba kellett átcsoportosítani.

A rendkívüli segélyalapba folyt a munkáltatói, állami, törvényhozói hozzájárulások meghatározott hányada, illetve a pénzbüntetések, értékesítésekből származó bevételek. Ez egy kivételes segélyezési forma volt, elsősorban a meghalt biztosítottak özvegyeinek és hozzátartozóinak segítésére szolgált. A támogatásra szoruló gazdasági munkavállalók is részesülhettek a segélyből, öregségük vagy munkaképtelenségük révén.¹⁹

A tartalékalapok vagyona a földművelésügyi miniszter előzetes hozzájárulásával elhelyezhető volt a következő értékpapírokba:

- a) Magyar állam által kibocsátott értékpapírokba
- b) fix kamatozású értékpapírokba, amelyek alkalmasok a gyámoltak, gondnokoltak pénzeinek elhelyezésére
- c) Magyar Nemzeti Bank részvényeibe
- d) az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet tulajdonában lévő, tehermentes, jövedelmet eredményező ingatlanokba
- e) pénzügyi betétekbe²⁰.

3.2.5. 1938. évi XII. törvénycikk utáni változások

A fent megjelölt törvénycikk értelmében még nem járt rokkantsági, özvegyi és árvaellátás sem. Az özvegyi járadékot az 1939. évi XVI. törvénycikk vezette be, amely alapján 1940. március 1-jétől voltak jogosultak a mezőgazdasági dolgozók özvegyei a 60. életévük betöltését követően. Az összege az elhunyt férj öregségi járadékának a fele. Korábban csak akkor szereztek jogosultságot a járadékra, ha a törvényes kifizetéseket követően felesleg maradt a járulékalapban.²¹

Mint azt már korábban említettük, a biztosítás csak a mezőgazdasági munkát végző férfiakra terjedt ki, és a nehéz fizikai munkát végző nőket kirekesztették a biztosítási körből egészen 1948-ig. Ekkor terjesztették ki a biztosítás hatályát a nőkre is, akik egyre nagyobb számban jelentkeztek a mezőgazdasági munkások körében. További változás volt 1948-ban, hogy a rokkantsági és árvaellátással egészült ki a biztosítási szolgáltatás.²²

3.3. Mezőgazdasági termelészövetkezeti nyugdíjrendszer

A mezőgazdasági termelészövetkezetek – rövidített nevén tsz-ek – esetében a Magyar Népköztársaság jelentős szociális kedvezményeket biztosított az 1957. évtől a munkás parasztságokat összefogó gazdálkodó szervezetek részére. Napirendre került ugyanis a tsz-tagok nyugdíjbiztosítása, ezzel is ösztönözve a termelészövetkezetbe belépők számát.

¹⁹ 1938. évi XII. tc. 32. §.

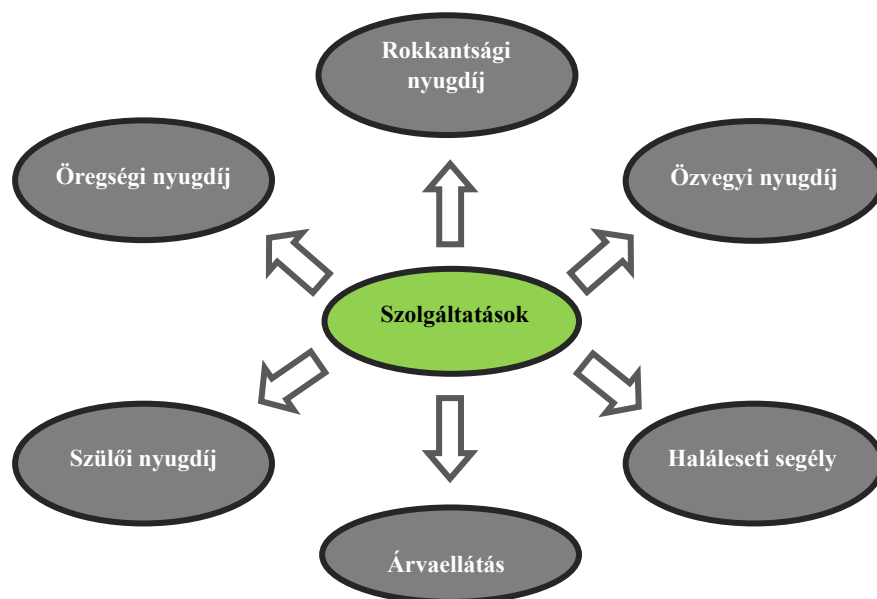
²⁰ 1938. évi XII. tc. 33. §.

²¹ BOTOS József: i. m. 18.

²² BARTOS István – GÁL László – GUNYHÓ Józsefné: i. m. 24.

3.3.1. Első termelőszövetkezeti nyugdíjrendszer

Az 1957. évi 65. törvényerejű rendelettel hirdették ki, hogy a kölcsönös nyugdíjbiztosítás a mezőgazdasági termelőszövetkezetek tagjaira is kiterjed. Fontos alaprendelkezés, hogy a rendelet hatálya nem terjedt ki a termelőszövetkezeti csoportokra, termelői szakcsoportokra, illetve termelői társulások tagjaira. Az 1958. január 1-jén hatályba lépett rendelet az alábbi szolgáltatásokat biztosította a tsz-tagok vagy hozzátartozójuk számára:

11. ábra. 1957. évi 65. tvr. alapján nyújtott szolgáltatások (Saját szerkesztés)

Az öregségi nyugdíj esetében a jogosultság egyrészt korhatárhoz kötött volt, másrészt szolgálati idő meglétéhez. Férfiak esetében a hatvanötödik év, még nőknél a betöltött hatvanadik életév a korhatár és ehhez legalább húsz év nyugdíjév társult. Figyelembe véve, hogy a szolgálati idő teljesítése magas életkor miatt már nehezebben érvényesíthető, az idősebb generáció bizonyos feltételek megléte esetén már 10, illetve 5 évi tagság esetén is részesülhettek öregségi nyugdíjban.²³

A rokkantsági nyugdíjnál is két feltétel megléte esetén járt a szolgáltatás. Az egyik speciális kikötés, hogy a tsz-tag a munkaképességének legalább kétharmad részét tartósan elvesztette. A másik feltétel pedig az öregségi nyugdíjhoz hasonlóan az előírt szolgálati idő megléte, amit életkorhoz kötöttek.²⁴

²³ 1957. évi 65. tvr. 3–5. §. *Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye 1957.* Bp., 1958, 235–238.

²⁴ 1957. évi 65. tvr. 6–8. §. *Tv. és rend. hiv. gyűjteménye 1957.* Bp., 1958, 235–238.

5. táblázat. Szükséges szolgálati idő életkori bontásban
(1957. évi 65. tvr. 6–8. § alapján saját szerkesztés)

Egészségbiztosítási járulék	Szükséges nyugdíjév
22 éves életkorig	3
23–25 éves életkorig	4
26–30 éves életkorig	6
31–35 éves életkorig	8
36–40 éves életkorig	10
41–45 éves életkorig	12
46–50 éves életkorig	14
51–55 éves életkorig	16
56 éves életkoron felül	18

Az özvegyi nyugdíjra jogosult az elhunyt TSZ tag felesége, ha a férje az előbbi táblázat szerint szükséges nyugdíjévek megszerzését követően halt meg, és a túlélő házastárs a halál időpontjában a következő feltételek egyikének megfelelt:

- hatvanadik életévét betöltötte vagy
- rokkant, tehát a munkaképességének legalább kétharmadát részben elvesztette vagy
- legalább két gyermeket tart el, akik árvaellátásra jogosultak.

A férje halálakor negyvenedik életévét betöltött özvegy hatvanadik életévének elérésekor vagy éppen rokkantság esetében továbbra is tarthatott igényt özvegyi nyugdíjra. A feleség jogosultságot szerzett akkor is, ha a férje eltűnését a bíróság jogerősen megállapította. A szolgáltatás folyósítása megszűnt, amint az özvegy újra házasságot kötött.²⁵

Haláleseti segítyt akkor kapott az özvegy, ha férje halála esetén nem volt jogosult özvegyi nyugdíjra, ebben az esetben az özvegyi nyugdíj egy évi összegét segély formájában kapta meg a néhai feleség. Az igény benyújtására egy évi elévülési időt szabtak ki.²⁶

Az árvaellátásban a gyermek tizenhatodik életévének betöltéséig részesült, amely meghosszabbodott, ha továbbtanult, ekkor egészen tizenkilencedik évének

²⁵ 1957. évi 65. tvr. 9. §. *Tv. és rend. hiv. gyűjteménye 1957. Bp., 1958, 235–238.*

²⁶ 1957. évi 65. tvr. 15. §. *Tv. és rend. hiv. gyűjteménye 1957. Bp., 1958, 235–238.*

betöltéséig járhatott. Jogosult volt rá a tsz-tag gyermeke, beleértve a mostoha és örökbefogadott gyermekeket is, illetve a nevelt gyermek, testvér, unoka is, ha az elhunyt saját háztartásában tartotta el, és nincs más, aki a kiskorú eltartására képes és köteles.²⁷

Szülői nyugdíj igénylésénél szintén a 9. táblázatban elért nyugdíjévek megszerzése a kiindulópont. További feltétel még, hogy az elhunyt legalább egy éven át eltartotta az igénylőt.²⁸

A nyugellátások összegét a mezőgazdasági tsz-tagok országos szintű havi átlagjövedelmük alapján határozták meg. Az öregségi és rokkantsági nyugdíjnál a nyugdíj a havi átlagjövedelem 35%-ához igazodik, amely minden nyugdíjév után kiegészül a nyugdíj 1%-ával. A rokkantsági nyugdíj esetében a havi átlagjövedelem 15%-ának megfelelő gondozási pótlékra jogosult az, aki a munkaképességét teljes egészében elvesztette, és gondozásra szorul. Az özvegyi nyugdíj és a szülői nyugdíj az elhunyt férj öregségi nyugdíjának 50%-a, az árvaellátás pedig az özvegyi nyugdíj fele gyermekenként. A teljes árva gyermek esetében az ellátás megegyezik az özvegyi nyugdíj összegével.²⁹

3.3.2. A második termelőszövetkezeti nyugdíjrendszer

A nyugdíjról való gondoskodás továbbfejlesztése valósult meg az 1966. évi 30. törvényerejű rendelettel. Az előbb ismertetett rendszer szolgáltatásaihoz képest további jogosultsági formákat vezettek be, mint például a kártalanítási segély, bal-eseti járadék, végkielégítés. Az öregségi vagy rokkantsági nyugdíjra nem jogosult mezőgazdasági termelőszövetkezeti tagot öregségi vagy munkaképtelenségi járadék, halála esetén házastársát özvegyi járadék illette meg.

Öregségi nyugdíj esetében a korhatár nem változott, tehát férfiaknál hatvanötödik életév, nőknél a hatvanadik életév, azonban csökkentették a szükséges nyugdíjévek számát húsz évről tíz évre. A nyugdíj mértéke a havi átlagjövedelemhez igazodott a következőképpen:

- 10 nyugdíjév után az átlagjövedelem 33%-a
- 11–25 nyugdíjév esetén minden év után 2%-kal emelkedett a nyugdíj mértéke
- 26 nyugdíjév felett minden év után 1%-kal növekedett
- A havi maximális öregségi nyugdíj mértéket az átlagjövedelem 70%-ában maximalizálták.³⁰

A rokkantsági nyugdíj igénylésénél is enyhébb feltételeket állítottak. Három csoportot alakítottak ki, attól függően mennyire súlyos a rokkantságból adódó állapot:

- a) I. csoport: munkaképességét teljesen elvesztette és mások gondozzák
- b) II. csoport: munkaképességét teljesen elvesztette, de részesül gondozásban

²⁷ 1957. évi 65. tvr. 16–17. §. *Tv. és rend. hiv. gyűjteménye 1957. Bp.*, 1958, 235–238.

²⁸ 1957. évi 65. tvr. 18. §. *Tv. és rend. hiv. gyűjteménye 1957. Bp.*, 1958, 235–238.

²⁹ 1957. évi 65. tvr. 20–25. §. *Tv. és rend. hiv. gyűjteménye 1957. Bp.*, 1958, 235–238.

³⁰ 1966. évi 30. tvr. 22. §. *Tv. és rend. hiv. gyűjteménye 1966. Bp.*, 1967, 143–149.

c) III. csoport: munkaképességét legalább kétharmad részben veszítette el

A rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati évek számát is mérsékeltek az alábbi táblázat szerint:

6. táblázat. *Rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati idő életkori bontásban (1966. évi 30. tvr. 6., 23. § alapján saját szerkesztés)*

Egészségbiztosítási járulék	Szükséges nyugdíjév
22 éves életkor előtt	2
22–24 éves életkorig	4
25–29 éves életkorig	6
30–34 éves életkorig	8
35 éves életkor után	10

A rokkantsági nyugdíj mértéke a csoportbeosztástól függött. Az első csoport szerint a havi átlagjövedelem 43%-ára, a következő csoportnál 38%-ára, majd az utolsó csoport esetében 33%-ára voltak jogosultak. Az öregségi nyugdíjhoz hasonlóan itt is többletjutatásban részesültek, akik a szükségesnél több nyugdíjévekkel rendelkeztek. A huszonötödik nyugdíjévig minden évben 2%-kal, huszonöt év felett pedig 1%-kal emelkedett.³¹

Az egyik újabb kategória a baleseti járadék, amelyre az a tsz-tag jogosult, aki nem minősíthető rokkantnak, de a munkaképessége 15%-ot meghaladóan lecsökkenett üzemi baleset vagy foglalkozás során kialakult betegség miatt. A baleseti járadék fokozatos összegét az alábbi táblázat szemlélteti.³²

7. táblázat. *A baleseti járadék fokozatok szerinti összege*

Fokozat	Egészségbiztosítási járulék	Havi átlagjövedelem
1. fokozat	16–25%	5%-a
2. fokozat	26–35%	8%-a
3. fokozat	36–49%	12%-a
4. fokozat	50–66%	25%-a

³¹ 1966. évi 30. tvr. 6., 23. §. *Tv. és rend. hiv. gyűjteménye 1966.* Budapest, 1967, 143–149.

³² 1966. évi 30. tvr. 8. §.

Kártalanítási segélyre jogosult az a tag, aki keresőképtelenné vált üzemi baleset vagy foglalkozási betegség következtében, az összeget rendelet alapján állapították meg.³³

Újabb formula a végkielégítés, amelyet az állandó özvegyi nyugdíjban részesülő személy kap, ha házasságot köt, egy évi özvegyi nyugdíjával megegyező összegben.³⁴

Járadékok formájaként járult hozzá a rendelet azon termelőszövetkezeti tagok nyugdíjszerű kiegészítéséhez, akik a szükséges nyugdíjvéket nem szerezték meg, ennél fogva öregségi, rokkantsági, özvegyi nyugdíjra nem jogosultak. Öregségi járadék esetében három feltételt ír elő a rendelet, melyek teljesítése esetén szerezhetett valaki igényt a szolgáltatásra.

Egyik feltétel, hogy minimum háromévi termelőszövetkezeti tagsággal rendelkezik, továbbá férfiak esetében a hetvenedik, nőknél a hatvanötödik életévet betöltötte és sem az igénylő, vagy a vele egy háztartásban élő számottevő jövedelemmel nem rendelkezik. A munkaképtelenségi járadék ügyében az előzőkhez hasonlóan legalább háromévi tagság szükséges, minimális jövedelem, valamint az I. vagy II. csoportba tartozó rokkantság. Az özvegyi járadéknál is három évet ír elő a rendelet az elhunyt férj tagságát illetően, illetve a hatvanötödik év betöltését.

1967-ben emelték a társadalombiztosítási járulékkulcsokat, melynek alapján az illetményadó fizetésére kötelezett állami vállalatok, gazdálkodó szervezetek stb. 17%-os járulékot (ezen belül 10% betegbiztosítási és 7% nyugdíjbiztosítási járulékot) fizettek, illetményadó-mentesség esetén 10%-ot (6% betegségi, 4% nyugdíjbiztosítás). A mezőgazdasági termelőszövetkezetek a tagok jövedelmének 7,5%-át fizették járulékként (ebből 1% volt a betegbiztosítás, 6,5% a nyugdíjbiztosítás), az alacsonyabb mértéket részben az indokolta, hogy a táppénzjellegű betegségi segélyeket és a terhességi-gyermekágyi segélyeket a szövetkezetek közvetlenül fizették tagjaik után. (A termelőszövetkezeti tagokat progresszív 3%-os nyugdíjjárulék terhelte.) Az alkalmazottak keresete után 17% volt a társadalombiztosítási járulék. 1972-ben emelték fel a termelőszövetkezeti tagok társadalombiztosítási járulékát 10%-ra.³⁵

Az 1966. évi 30. törvényrendelet hatálytalan lett 1975. július 1-jétől, és felváltotta az 1975. évi II. törvény a társadalombiztosításról. A törvény értelmében a biztosítási körbe tartoztak a mezőgazdasági termelőszövetkezetek és a mezőgazdasági szakszövetkezetek tagjai.

1975-től megszüntették az egyes ágazatok (betegségi, baleseti, nyugdíj, családi biztosítás) külön járulékkulcsait, így 1991-ig a munkáltató egységes társadalombiztosítási járulékot fizetett.

Az 1970-es évek második felétől a járulékkulcsok rohamosan emelkedtek. Míg 1975-ben az állami és szövetkezeti vállalatok, gazdálkodó szervek stb. a bérköltsé-

³³ 1966. évi 30. tvr. 9. §.

³⁴ 1966. évi 30. tvr. 14. §.

³⁵ JURTH Rudolf: A társadalombiztosítási ellátások alakulása 1950–1982 között. *Szociálpolitikai Értesítő*, 1987/1, 130.

get terhelő pénzbeli és természetbeni juttatás 17%-át (illetményadó-mentes juttatás esetén 10%-át) fizették társadalombiztosítási járulék címén, addig 1976-tól már 22%-át (illetményadó-mentes juttatás esetén 15%-át), 1984-ben pedig 40%-át, ami mintegy 9%-os munkavállalói nyugdíjjárulék-átlaggal egészült ki.³⁶

A mezőgazdasági szövetkezeti tagok járuléka 1976-ban felemelkedett a bérköltséget és a részesedési alapot terhelő, valamint a háztáji gazdaságban részükre és családtagjaikra jóváírt munkanapokra eső jövedelmek 13%-ára (1982: 16%; 1983: 19%; 1984: 29%). A mezőgazdasági termelőszövetkezetek, egyéb munkáltatók alkalmazottaik után 1976-ban is 17%-os járulékot fizettek, ez csak 1982-től emelkedett.³⁷

A mezőgazdasági szövetkezet tagja a bérköltség, valamint a részesedési alap terhére kifizetett pénzbeli és természetbeni járandóság, illetve a háztáji gazdaságban, a közös földben végzett művelés címén jóváírt jövedelem után fizetett. [17/1975. (VI. 14.) MT rendelet 226., 229. §] Mértéke, ha a nyugdíjjárulék-köteles pénzbeli és természetbeni juttatások havi együttes összege az 1800 Ft-ot nem haladta meg: 3%, 1801–2300 Ft között: 4%, 2301–3000 Ft között: 5%, 3001–4000 Ft között: 6%, 4001–5000 Ft között: 7%, 5001–6000 Ft között: 8%, 6001–7000 Ft között: 9%, illetve, ha a 7000 Ft-ot meghaladta: 10% volt. [17/1975. (VI. 14.) MT rendelet 232. §]

A mezőgazdasági szövetkezeti tagoknak járó öregségi és munkaképtelenségi járadékot változatlan feltételekkel 1997-ig lehetett megállapítani.

4. A mezőgazdasági őstermelők biztosítása az 1997. évi LXXX. törvény³⁸ alapján

A mezőgazdasági őstermelő akkor minősült biztosítottnak, illetve akkor volt kötelezett járulékfizetésre, ha a reá irányadó nyugdíjkorhatárig hátralévő idő és a már megszerzett szolgálati idő együttesen legalább 20 év, kivéve: az őstermelői tevékenységet közös igazolvány alapján folytató kiskorú személyt és a gazdálkodó család kiskorú tagját, az egyéb jogcímen – ide nem értve a Tbj. 5. § (1) bekezdésének g) pontja és a (2) bekezdése szerinti – biztosítottat, a saját jogú nyugdíjast és az özvegyi nyugdíjban részesülő személyt, aki a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte.

A járulékokról az előírt adattartalommal negyedévente – negyedévet követő 12-ig – az 1058. számú nyomtatványon, elektronikus úton bevallást kellett benyújtania az állami adóhatóság részére, és ezzel egyidejűleg meg kellett azt fizetnie. A foglalkoztatónak nem minősülő biztosított mezőgazdasági őstermelő nem volt kötelezett a bevallás és adatszolgáltatás benyújtására, ha a tárgyévet megelőző évben bevétele nem volt. A foglalkoztatónak minősülő egyéni vállalkozónak és mezőgazdasági őstermelőnek az általa foglalkoztatott biztosítottak adó, járulék és egyéb adataira vonatkozó bevallását az 1008-as számú nyomtatványon kellett teljesítenie. (Ha a

³⁶ JURTH Rudolf: i. m. 132.

³⁷ BOTOS József: i. m. 31.

³⁸ 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről (Régi Tbj.)

kiegészítő tevékenységet folytatónak nem minősülő egyéni vállalkozónak, illetve a mezőgazdasági őstermelőnek nem volt foglalkoztatottja, akkor nem kellett az 1008. sz. bevallást beadnia, viszont erről nyilatkoznia kellett a 10NY számú „Nyilatkozat” benyújtásával.) A bevallás benyújtásával egyenértékű volt, ha az adózó az adóhatóság által rendszeresített 10 NY számú elektronikus űrlapon nyilatkozott, hogy a bevallás benyújtására az adott időszakban azért nem került sor, mert adókötelezettsége nem keletkezett.

A járulékalap számítása: A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény 30/A. § (1) bekezdése szerint a mezőgazdasági őstermelő – ideértve a tevékenységét a tárgyévben kezdő mezőgazdasági őstermelőt is – a minimálbérnek megfelelő összeg után fizette meg a társadalombiztosítási járulékot, az egészségbiztosítási járulékot és a nyugdíjjárulékot (tagdíjat). A törvény 30/A. § (2) bekezdése szerint viszont az a mezőgazdasági őstermelő, akinek e tevékenységből származó, a tárgyévet megelőző évben elért bevétele nem haladta meg a nyolcmillió forintot, az őstermelői tevékenységből származó bevétel 20 százaléka után 9,5 százalék nyugdíjjárulékot is magában foglaló nyugdíjbiztosítási járulékot, és a 19. § (3) bekezdésében meghatározott 4%-os mértékű természetbeni egészségbiztosítási járulékot fizetett. A nyolcmillió forintos bevételi összeghatár számításánál figyelmen kívül kellett hagyni a jogszabály vagy nemzetközi szerződés rendelkezése alapján folyósított, egyébként bevételnek számító támogatást. A fentiek alapján a nemzeti vagy uniós támogatás összegét csak a nyolcmillió összeghatár számításánál kellett figyelmen kívül hagyni, vagyis annak eldöntésekor, hogy az őstermelő a minimálbér, vagy a bevételének 20 százaléka után fizet járulékot. Ha az őstermelő bevételének 20 százaléka a járulékalap, a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény szerint bevételnek minősülő támogatás (például az Szja tv. 2. számú mellékletének I/5. pontja szerinti egységes területalapú támogatás) összege után is fennállt a járulékfizetési kötelezettség. Azon támogatások után azonban, amelyek adóalapba nem tartozó bevételnek minősülnek, nem kellett járulékot fizetni.

A fizetendő járulékok összegének számítása: akinek az előző (2009) évi e tevékenységből származó bevétele nem haladta meg a 8 millió forintot (folyósított támogatás nélkül), az a bevétel 20%-a után volt köteles: 9,5% nyugdíjjárulékot és 4% természetbeni egészségbiztosítási járulékot fizetni. Ha a mezőgazdasági őstermelő magánnyugdíjpénztár tagja volt, akkor a 9,5% nyugdíjjárulék helyett 2,3% tagdíjat és 7,2% nyugdíjjárulékot fizetett.

Akinek a bevétele a 8 millió forintot meghaladta, vagy a tevékenységét a 2010. évben kezdte meg, továbbra is a minimálbérnek (2010. évre 73 500 Ft) megfelelő összeg után kellett megfizetnie a járulékokat. A fizetendő járulékok mértéke a következőképpen alakult:

- nyugdíjbiztosítási járulék 24%, a nyugdíjjárulék pedig 9,5%, (nyugdíjpénztári tag esetén 1,5% nyugdíjjárulék és 8% tagdíj), összességében 33,5% volt a minimálbér után a nyugdíjbiztosítási alapba befizetendő összeg.

- a munkáltatói egészségbiztosítási járulék 3%, a munkavállalói pedig 7,5%, összességében 10,5% volt a minimálbér után az egészségbiztosítási alapba befizetendő összeg.

Mindkét esetben lehetőség volt magasabb összegű járulékalap vállalására. A magasabb összegű járulék vállalásáról a tárgyév első negyedévére vonatkozó járulékbevallásában nyilatkozott a termelő az illetékes adóhatóság felé.

- A nem biztosítottak által fizetett egészségügyi szolgáltatási járulék: havi fizetendő összege 4500 Ft-ról 4950 Ft-ra nőtt.³⁹

5. Az új társadalombiztosítási törvény szabályai a mezőgazdasági őstermelők vonatkozásában

5.1. Főbb változások a bevezetés éveiben

2020. VII. 1.-től hatályos 2019. évi CXXII. törvény nagymértékű változásokat vezetett be. Az első és legszembevetőbb változás, hogy a korábbi nyugdíjjárulékot és egészségbiztosítási járulékot felváltotta egy egységes 18,5%-os kulcsot jelentő társadalombiztosítási járulék.

A mezőgazdasági őstermelő és a kezdő mezőgazdasági őstermelő a minimálbér 92%-a után fizeti meg a 18,5%-os járulékot. A társadalombiztosítási járulék bevezetésével nőtt 1,5%-kal a járulékteher, így ennek korrigálására vezették be, hogy nem a minimálbér után, hanem annak csak 92%-át terheli az elvonás. A kistermelőknél is módosításokat vezettek be, hogy a fizetési kötelezettség ne jelentsen többletterhet, így a tárgyévet megelőző bevétel 15%-a képezi a járulékalapot, a korábbi 20% helyett. A kistermelőknél ügyelni kell arra, hogy a kapott támogatás összegét csak a bevételi értékhatár megállapításánál kell levonni, a járulékalap megállapításánál azonban növelő tételként jelenik meg.⁴⁰

Fontos megjegyezni, hogy a társadalombiztosítási járulék megfizetése bővebb ellátási jogosultságot eredményezett, illetve munkaerőpiaci ellátásokra is jogosultságot szereznek a gazdálkodók.

Az új Tbj. törvény részletezi, hogy a biztosított mezőgazdasági őstermelő mikor nem köteles a járulék megfizetésére, a főbb esetek például, ha táppénzben, csedben, gyedben részesül, gyesen van, fogvatartott vagy éppen katonai szolgálatot teljesít.

Azok az őstermelők, akik nem válnak biztosítottá, kötelesek egészségügyi szolgáltatási járulékot fizetni, ami havi szinten 2020-ban 7710 Ft.

2021-ben eltörlésre került a biztosítási kötelezettség kapcsán az a feltétel, hogy legalább 20 évnek kell meglenni együttesen az öregségi nyugdíjkorhatárig hátralévő időből és a már megszerzett szolgálati időből. További változás, hogy a mező-

³⁹ KRENOVSZKYNÉ LOVÁSZ Andrea: *Főállású őstermelők 2010. évi társadalombiztosítási szabályai*. <https://agraragazat.hu/hir/foallasu-ostermelok-2010-evi-tarsadalombiztositasi-szabalyai/>, 2023. október 15.

⁴⁰ 2019. évi CXXII. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről, 41. § alapján.

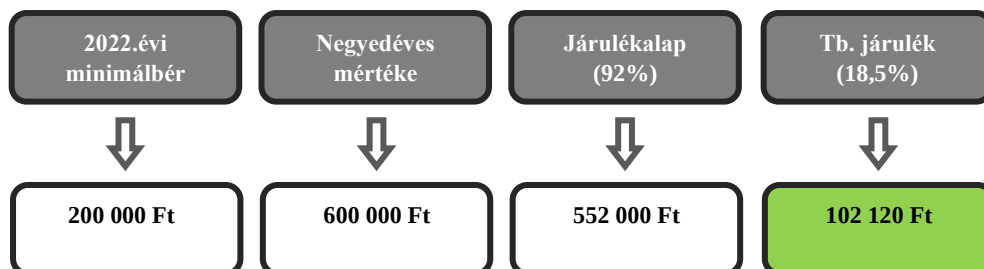
gazdasági kistermelő fogalma kivezetésre került, helyette kisebb termelési volumenű mezőgazdasági őstermelőkként kerül említésre. A 2021. évi járulékfizetések kapcsán ki kell emelni, hogy az előzőekben bemutatott szabályokat először csak 2022-ben kellett alkalmazni, mivel 2021-ben csak átmeneti rendelkezések születtek. 2021-ben a 2020. december 31-én hatályos szja tv. szerint a bevétel 15%-a után kellett megfizetni a társadalombiztosítási járulékot. 2021-től adózási szempontból nem-bevétel kategóriába minősítettek a kapott támogatásokat, így a járulékalap meghatározásánál is figyelmen kívül kell hagyni.

5.2. A jelenleg hatályos szabályok a mezőgazdasági őstermelőkre vonatkozóan

A hatályos mezőgazdasági őstermelőkre vonatkozó járulékfizetési szabályokat a következő példákon keresztül mutatjuk be a 2022. évi adóév alapján.

1. eset – Mezőgazdasági őstermelő, akinek előző évi támogatások nélküli őstermelői bevétele 20 500 000 forint volt.

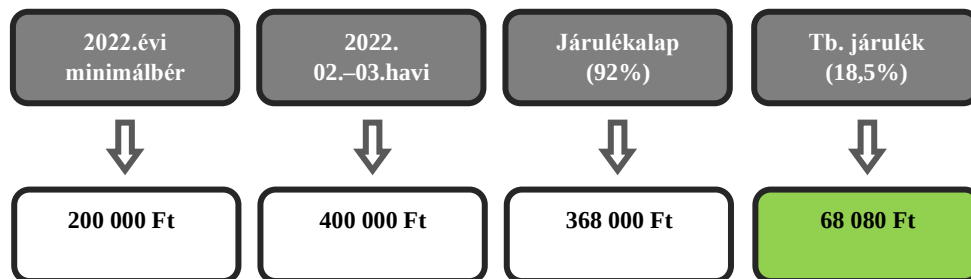
Jelen esetben a tárgyévet megelőző év éves minimálbérének az ötszörösét, azaz 10 044 000 forintot meghaladja a gazdálkodó bevétele, így a járulékfizetési kötelezettségét a minimálbér 92%-a után 18,5%-os társadalombiztosítási járulék megfizetésével teljesítette. A járulékterhet negyedévente kell bevallani és megfizetni, amely számokban kifejezve a következőképpen nézett ki:

12. ábra. 1. eset megoldása (Saját szerkesztés)

Az első esetben feltételeztük, hogy az őstermelő biztosítási jogviszonya a negyedév során végig fennállt, tehát nem volt kieső időszak, például betegség esetén táppénz. Havi szinten így nagyságrendileg 34 000 Ft-ot jelent a biztosítási jogviszonya.

2. eset – Mezőgazdasági őstermelő, aki tevékenységét 2022. 02. 01-jén kezdte meg. Ebben az esetben 2022. I. negyedévre vonatkozóan már fennállt a járulékbavallási kötelezettség, de mivel még január 1-jén nem kezdte meg a tevékenységét, így a járulékfizetés mértékét arányosítani kellett. Kezdő mezőgazdasági őstermelőként az első esetben ismertetett fizetési kötelezettség terhelte az alábbi módon:

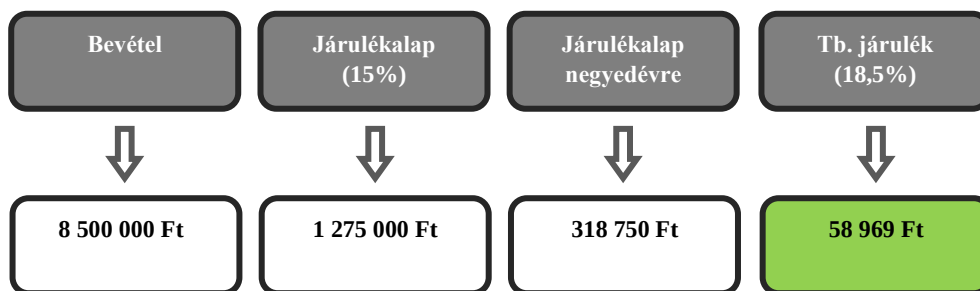

13. ábra. 2. eset megoldása (Saját szerkesztés)

Ez az arányos számítási módszer, csak a tevékenység kezdetének negyedévében irányadó, azt követően már az első esetben meghatározott társadalombiztosítási járulék megfizetésére lesz kötelezett az adott évben. A következő években azonban az elért bevétele lesz mérvadó a járulékfizetés szempontjából.

3. eset – Mezőgazdasági őstermelő, akinek előző évi támogatások nélküli őstermelői bevétele 8 500 000 forint volt.

A harmadik példánál a bevétel alapján arra következtethetünk, hogy a gazdálkodó egy kisebb termelési volumenű mezőgazdasági őstermelőnek minősül, mivel a tevékenysége során elért bevétele kisebb mint a 2021. éves minimálbérének ötszöröse, azaz 10 044 000 Ft. Így a számításnál az őstermelői tevékenységből elért bevételből indultunk ki, annak a 15%-a képezte a járulék alapot éves szinten. Mivel negyedévente történik a bevallás, így a megkapott járulék alapot negyedévre vetítettük le.

14. ábra. 3. eset megoldása (Saját szerkesztés)

A fenti esetekből jól látható, hogy a legkisebb fizetési kötelezettség a 3. esetnél állt fenn, amikor a tárgyévet megelőző év tevékenységének a bevétele a kiindulópont. Ha a bevételi határhoz, azaz 10 044 000 Ft-hoz közelített volna a bevétel, még abban az esetben is egy alacsonyabb járulékfizetési kötelezettség terhelte volna a gazdálkodót, hiszen egy közel 70 000 Ft-os tétel jelentkezett negyedéves szinten.

A gyakorlatban ez arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy az éves minimálbér ötszörösének megfelelő bevételi értékhatárhoz közelítsenek. Ez egyrészt a járulékfizetés szempontjából is kedvezőbb, illetve az év végi személyijövedelemadó-bevallásban is

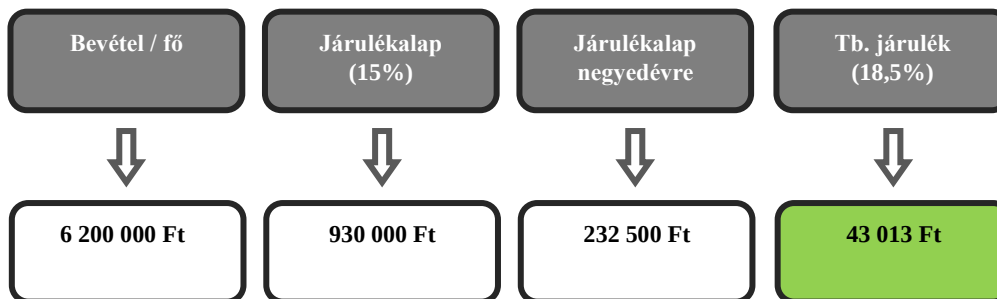
kedvezményesebb elszámolást eredményez, amelynek részletszabályaira jelen tanulmányban nem térünk ki. A bevételi értékhatár tartása érdekében gyakori, hogy az őstermelők családi gazdaságot hoznak létre, melynek a fogalma a következő:

„6. § (1) Az őstermelők családi gazdasága olyan önálló jogalanyisággal és a tagok vagyonától elkülönült vagyonnal nem rendelkező, legalább két, egymással hozzátartozói láncolatban álló mezőgazdasági őstermelő tag által létrehozott termelési közösség, amelynek keretein belül a mezőgazdasági őstermelők az őstermelői tevékenységüket saját gazdaságukban közösen, valamennyi tag személyes közreműködésén alapulva, összehangoltan végzik.”⁴¹

Jellegzetessége, hogy az elért nyereségből vagy veszteségből a tagok eltérő rendelkezés hiányában egyenlő arányban osztoznak, így a gazdaságban elért bevétel a járulékalap megállapításánál is osztásra kerül, amelyet a 4. eset szemléltet.

4. eset – 5 fős családi gazdaság, amelynél előző évi támogatások nélküli őstermelői tevékenységből származó bevétele 31 000 000 forint volt.

A családi gazdaság esetén elsősorban meg kell vizsgálni, hogy az előző évben elért bevétel hogyan alakul egy főre levetítve, majd ebből kiindulva állapítható meg, hogy melyik módszer szerint lehet levezetni a járulékfizetési kötelezettséget. Feltételezzük, hogy az esetben szereplő családi gazdaságban egyenlő arányban osztották meg a bevételt, ebből kifolyólag a következő módon alakult 1 fő esetében a járulékteher:

15. ábra. 4. eset megoldása (Saját szerkesztés)

A bevétel az 5 tag felé felosztásra került, így a kiindulási bevétel a 31 000 000 Ft helyett csak 6 200 000 Ft. Jól látható, hogy a felosztás után a bevétel nem érte el az az évi 10 044 000 Ft-os értékhatárt. Fontos megjegyezni, hogy nem feltétel az, hogy minden tag ez alapján legyen biztosított. Előfordulhat, hogy egy vagy több tag főállású munkaviszonnyal rendelkezik, vagy éppen öregségi nyugdíjas, így másképp alakul a biztosítási jogviszonya.

⁴¹ 2020. évi CXXIII. törvény a családi gazdaságokról, 6. § (1) bekezdése.

5. eset – 7 fős családi gazdaság, amelynél előző évi támogatások nélküli őstermelői tevékenységből származó bevétele 70 500 000 forint volt.

Szintén egyenlő arányban részesülnek a tagok az eredményből, így a bevétel is megosztásra kerül.

16. ábra. 5. eset megoldása (Saját szerkesztés)

A megosztás követően látható, hogy az éves minimálbér ötszörösét meghaladta az egy főre jutó bevételi összeg. A járulékfizetési kötelezettség a 2022. évre így a minimálbér alapján került meghatározásra, tehát az első esetben ismerttetett ábra szerint alakult egy főnek a járulékfizetési kötelezettsége negyedéves szinten.

Az alábbi néhány példán keresztül jól látható, hogy milyen változatos lehet a biztosított mezőgazdasági őstermelők járulékfizetési kötelezettsége, mivel a negyedévente fizetett járulék összege az előző évben elért bevételtől függ. Így elkülönült módon állapítható meg a járulékteher, mint például az egyéni vállalkozók esetében, akik szintén önfoglalkoztatottnak minősülnek, de esetükben a társadalombiztosítási járulék alapja legalább a minimálbér szintje.

5.3. Biztosított őstermelő társadalombiztosítási ellátásai

A 18,5%-os társadalombiztosítási járulék alapján a biztosított őstermelő – ha az ellátáshoz szükséges feltételekkel rendelkezik – jogosult lesz a következő társadalombiztosítási ellátásokra:

Egészségbiztosítási ellátások:

- egészségügyi szolgáltatás (például az orvosi ellátás, szülés, betegszállítás, a támogatással felírt gyógyszer kiváltása, gyógyászati segédeszközök használata, és gyógyfürdő ellátás);
- egészségbiztosítás pénzübeli ellátásai:
 - táppénz,
 - csecsemőgondozási díj,
 - gyermekgondozási díj
- baleseti ellátások:
 - baleseti egészségügyi szolgáltatás,
 - baleseti táppénz,
 - baleseti járadék;
- megváltozott munkaképességű személyek ellátásai:
 - rokkantsági ellátás,
 - rehabilitációs ellátás.

Nyugdíjbiztosítási ellátások:

- saját jogú nyugellátás:
 - öregségi nyugdíj,

- hozzátartozói nyugellátások:
 - özvegyi nyugdíj,
 - özvegyi járadék,
 - árvaellátás,
 - szülői nyugdíj,
 - baleseti hozzátartozói nyugellátások.

A példákon keresztül jól látható, hogy az őstermelők nagymértékű kedvezményben részesülnek a járulékfizetés tekintetében, amelyet családi gazdaságok létrehozásával tovább lehet fokozni.

A nyugellátás terén az úgymond zsebben maradó pénz azonban csak ideiglenesen nyújt pénzügyi segítséget, mivel az alacsonyabb összegű nyugdíjjárulékot illető befizetések révén minimális összegű állami juttatásokra számíthatnak az őstermelők nyugdíjas éveikben.

Jelenleg mintegy 340 000 őstermelőt tartanak nyilván Magyarországon, akik közül a legtöbben alacsony összegű társadalombiztosítási hozzájárulást teljesítenek negyedévente.

Ezek az összegek igencsak elmaradnak attól, amit egy alkalmazott fizet hasonló nettó bevétele után. Arra is van lehetőség, hogy a mezőgazdasági őstermelő a magasabb összegű társadalombiztosítási ellátások megszerzése érdekében az adóévre nyilatkozatot tesz és vállalja, hogy a társadalombiztosítási járulékot az előzőekben meghatározott járulékalapnál magasabb összeg után fizeti meg. A probléma majd csak a nyugdíjas években jön elő, amikor az alacsony járulékbefizetések révén csak az öregségi nyugdíjminimumra számíthatnak, amelynek összege 2022-ben és 2023-ban is 28 500 forint.

Zárógondolatok

Tanulmányunk középpontjában a mezőgazdaságban dolgozók társadalombiztosítási jogviszonyai és járulékfizetési kötelezettségeinek a fejlődése áll. Jól látható, hogy az említett társadalmi réteg jogviszonyainak szabályozása jóval később jelent meg, mint más ágazatokban foglalkoztatottaknak. Elgondolkodtató, hogy egy olyan országban, ahol a mezőgazdaságnak mindvégig meghatározó szerepe volt és van, miért éppen ez a réteg maradt ki a kezdeti társadalombiztosítás szolgáltatásaiból. Egyrészt magyarázható azzal, hogy a mezőgazdasági munkások gyenge érdekérvényesítő képességgel rendelkeztek, nem volt meg a kellő összefogás az ágazatban. Másfelől alacsonyabb létszámú, heterogén egységet képviseltek, mint például az ipari ágazatokban dolgozók. Az egységesség hiánya nagyobb adminisztratív terheket jelentett a biztosítási folyamatok kidolgozásánál.

A jelenleg hatályos szabályok is tekintettel vannak az ágazat sajátosságaira, így nem azonos mértékben terheli a biztosított mezőgazdasági őstermelőket, hanem a bevéeltermelő képességétől teszi függővé a járulékfizetési kötelezettséget. Úgy gondoljuk, hogy ez a szabályozás nagymértékben segíti a kisebb volumenű termelők fennmaradását, hiszen így nem egy egységes magasabb elvonás terheli a gaz-

dálkodót, hanem egy speciális, a gazdálkodásához igazodó járulékteher jelentkezik negyedéves szinten.

Szintén egy jelentős újításként jelentkezett az ellátásra jogosultság tekintetében, hogy a 2019. évi CXXII. törvény (Tbj.) hatályba lépett módosítását követően 2021. január 1. napjától a biztosítotti jogviszony már nem kötött a 20 éves szolgálati időhöz. Ezzel a módosítással is kiszélesítették az ellátásra jogosultak körét.

Összefoglalóan elmondható, hogy viszonylag későn jelent meg a mezőgazdasági termelők biztosítási jogviszonyának szabályozása más ágazatokhoz képest, és azóta is folyamatos változáson ment keresztül. Véleményünk szerint a jogalkotó figyelemmel követi a társadalmi, gazdasági fejlődéseket az ágazatban, és annak tükrében pozitív, támogató szemléletben módosítja a jogszabályokat.

Felhasznált irodalom

- [1] *A magyar társadalombiztosítás ötven éve 1892–1942.* OTI, Pallas Nyomda, Budapest, 1943.
- [2] BALOGH Gábor – SZÜCS László: *Társadalom biztosítás nélkül.* Magvető Kiadó, Budapest, 1990.
- [3] BALOGH Gábor: *Bevezetés a társadalombiztosítás gazdaságtanába.* Osiris Kiadó, Budapest, 1999.
- [4] BOTOS József: *A magyar társadalombiztosítás kialakulása és fejlődése.* Osiris Kft. Budapest, 1998.
- [5] ECSERI Lajos: *A munkássegélyezés ügye Magyarországon tekintettel a munkásbiztosítás kérdésére.* Pesti Könyvnyomda Rt. Budapest, 1884.
- [6] FABÓK András – PRUGBERGER Tamás: *Társadalombiztosítási jog.* Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2009.
- [7] JURTH Rudolf: A társadalombiztosítási ellátások alakulása 1950–1982 között. *Szociálpolitikai Értesítő*, 1987/1, 128–155.
- [8] KRENOVSZKYNÉ LOVÁSZ Andrea: *Főállású őstermelők 2010. évi társadalombiztosítási szabályai.* <https://agraragazat.hu/hir/foallasu-ostermelok-2010-evi-tarsadalombiztositasi-szabalyai/>, 2023. október 15.
- [9] LACZKÓ István: *A magyar munkás- és társadalombiztosítás története.* Tánácsics Kiadó, Budapest, 1968.
- [10] TASZÁRY Tamás: *Mezőgazdasági öregségi biztosítás.* Madách Nyomda, Budapest, 1939.
- [11] VARGA Zoltán: *A magyar nyugdíjrendszer pénzügyei.* PhD-értékezés, Miskolc, 2013.
- [12] VARGA Zoltán: A nyugdíjbiztosítás kialakulása és fejlődési állomásai Magyarországon a XX. század első felében. *Miskolci doktoranduszok jogtudományi tanulmányai* 2006. 7/2., 347–362.